Kowalczyk Zygmunt

KOWALCZYK Zygmunt (29 V 1908, Poręba k. Zawiercia – 17 IV 1985, Leoben, Austria), inżynier górnik i geodeta. Syn Franciszka i Stanisławy Górnickiej.

W 1928 ukończył gimnazjum matematyczno-przyrodnicze w Dąbrowie Górniczej. W latach 1928–35 studiował na wydz. górniczym Akademii Górniczej, gdzie w latach 1933–35 był asystentem w Zakładzie Geodezji i Miernictwa Podziemnego. W 1936 uzyskał również uprawnienia mierniczego górniczego. W 1939, po uzupełnieniu studiów z zakresu geodezji na PW (1936–38) zdobył uprawnienia mierniczego przysięgłego. Przed II wojną światową pracował w kopalni węgla kamiennego „Saturn" w Grodźcu, a później w kopalni rud żelaza w Zawierciu. W tym samym czasie prowadził zajęcia w Państwowej Szkole Górniczo-Hutniczej w Dąbrowie Górniczej.

Żołnierz ZWZ podczas II wojny światowej (1939–40). W latach 1940–41 pracował w kopalni węgla kamiennego „Kazimierz" w Kazimierzu Górniczym. Został aresztowany przez niemieckie władze okupacyjne i przejściowo więziony w Piotrkowie Trybunalskim (1940–41). Następnie pracował jako nauczyciel w Państwowej Szkole Technicznej Górniczo-Hutniczo-Mierniczej w Krakowie, gdzie prowadził zajęcia z geodezji niższej (1941–45).

W 1945 jako mierniczy brał udział we wprowadzaniu reformy rolnej w pow. miechowskim. Potem pracował jako gł. inżynier miernictwa górniczego Krakowskiego Zjednoczenia Przemysłu Węglowego. Równocześnie uzyskał doktorat na PW.

Pod koniec 1945 rozpoczął pracę na wydz. górniczym Akademii Górniczej (od 1949 AGH), a w 1946 na nowo utworzonym wydz. geologiczno-mierniczym. W latach

1945–47 był adiunktem i docentem. Kierował Katedrą Geodezji Górniczej (1948–49). W 1949 został profesorem nadzwyczajnym, a w 1956 zwyczajnym na wydz. geodezji górniczej, a następnie kierował Zakładem Geodezji Górniczej Instytutu Ochrony Powierzchni Górniczej (1969–71) i Zakładem Geodezji Górniczej Instytutu Kształtowania i Ochrony Środowiska (1971–72). W okresie 1948–51 pełnił funkcję dziekana wydz. geologiczno-mierniczego, a w latach 1951–56 był rektorem AGH. Prowadził wykłady z geodezji górniczej i gospodarczej oraz fotogrametrii. Będąc rektorem AGH doprowadził do ścisłej współpracy uczelni z Ministerstwem Górnictwa i Ministerstwem Przemysłu Ciężkiego, która przyczyniła się do znacznego rozwoju rozbudowy nowych pawilonów dydaktycznych.

W 1972 przeniósł się na wydz. geodezji i kartografii PW, gdzie prowadził zajęcia z geodezji inżynieryjno-przemysłowej i zorganizował Zakład Miernictwa Górniczego. Gościnnie prowadził wykłady obejmujące współczesne ruchy powierzchni Ziemi i metody fotogrametryczne w National Research Council w Ottawie (1965) i na uniw. w Nowym Brunswicku w Kanadzie (1976). W 1977 przeszedł na emeryturę.

Działalność naukowa K. obejmowała zagadnienia z zakresu geodezji górniczej, fotogrametrii i mechaniki przemieszczeń górotworu. Zajmował się rozwojem badań metodami geodezyjnymi ruchów skorupy ziemskiej wywołanych ruchami tektonicznymi i działalnością górniczą. Opracował metodę określania skutków eksploatacji górniczej, będącą podstawą do prognozowania efektów eksploatacji i ich wpływu na obiekty znajdujące się na powierzchni. Był autorem modelu sieci geodezyjnej powierzchniowo-podziemnej dla zakładów górniczych. W jego dorobku znajduje się także nietopograficzne zastosowanie metod fotogrametrycznych, przede wszystkim przy rozwiązywaniu problemów związanych z eksploatacją złóż i interpretacją zjawisk geologicznych oraz profilowanie szybów małośrednicowych i odwiertów wielkośrednicowych z wykorzystaniem sondy jego konstrukcji. Jest twórcą największej w Polsce szkoły geodezyjnej. Był promotorem 20 prac doktorskich i autorem 12 patentów krajowych i

zagranicznych, w tym m.in. na orientownik do stwierdzania podziemnych osnów geodezyjnych, sondę do profilowania szybów, kamerę stereometryczną do określania profilów poziomych i pionowych w wyrobiskach podziemnych.

Jest autorem prawie 200 publikacji naukowych, m.in.: *Geodezja – niwelacja geometryczna* (1947), *Wpływ odbudowy górniczej na powierzchnię* (1952), *Fotogrametryczne kartowanie i profilowanie wyrobisk górniczych na przykładzie kopalni w Wieliczce* (1960), *Analiza wyników badań geodezyjnych nad współczesnymi naturalnymi ruchami powierzchni południowej części Górnego Śląska* (1964), *Miernictwo górnicze* (cz. 1 – *Pomiary sytuacyjno-wysokościowe kopalń*, cz. 2 – *Orientacja kopalń*, 1965), *Określenie wpływów eksploatacji górniczej metodą przekrojów pionowych* (1972).

Członek korespondent PAN (1971), przewodniczący Sekcji Geodezyjnej Komisji Nauk Technicznych (1963–67) oraz Komisji Górniczo-Geodezyjnej (1968–74) Oddziału PAN w Krakowie, przewodniczący Sekcji Rozpoznawania Złóż Komitetu Górnictwa PAN (1966–67) i Komitetu Geodezji PAN (1972–85), członek m.in.: Rady Geodezyjno-Kartograficznej przy Prezesie Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, Rady Techniczno-Ekonomicznej przy Ministrze Górnictwa i Energetyki, Zespołu Miernictwa Górniczego Państwowej Rady Górnictwa, komisji ds. Ochrony Powierzchni przed Szkodami Górniczymi przy Wyższym Urzędzie Górniczym. Był także członkiem Podsekcji Geodezji i Miernictwa Polowego I Kongresu Nauki Polskiej (1951) i przewodniczącym Międzynarodowego Kongresu Geodetów Górniczych w Pradze (1964). Członek Prezydium (1972–85) i członek honorowy (1981) Międzynarodowego Tow. Geodetów Górniczych, a także członek Amerykańskiego Tow. Fotogrametrycznego.

Został uhonorowany licznymi odznaczeniami, w tym Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1954) i Medalem X-lecia Polski Ludowej (1955). Był także laureatem nagród ministra oświaty i szkolnictwa wyższego (1953, 1967, 1969), a następnie ministra szkolnictwa wyższego i techniki (1973, 1978) oraz nagrody państwowej za prace z dziedziny

miernictwa górniczego (1955). Członek PZPR (1962).

W 1984 otrzymał doktorat *honoris causa* AGH. Nazwisko K. znajduje się na tablicy „Zasłużeni dla Akademii Górniczo-Hutniczej" w gmachu głównym AGH. Uchwałą Senatu AGH 27 VI 1985 pawilonowi C-4 nadano imię K., 16 XI 1985 wmurowano tam tablicę pamiątkową.

Śródka; BUP cz. 7.

J. Sulima-Samujłło (red.): *Z dziejów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w latach 1919–1969*, Kraków 1970, s. 623; H. Leśniak: *Zygmunt Kowalczyk*, „Nauka Polska" 1974, nr 2, s. 64–68; A. Makowski, K. Michalik: *Jubileusz 40-lecia pracy naukowej, dydaktycznej i zawodowej prof. Zygmunta Kowalczyka i prof. Jana Różyckiego*, „Przegląd Geodezyjny" 1978, nr 8, s. 275–279; J. Sulima-Samujłło (red.): *Księga wychowanków i wychowawców Akademii Górniczej w Krakowie (1919–1949),* Kraków 1979, s. 88; E. Ciuk: *Profesor Zygmunt Kowalczyk – refleksje osobiste z przedwojennego okresu*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 39–41; K. Czarnecka: *Inicjatywy badawcze Profesora Zygmunta Kowalczyka w Politechnice Warszawskiej*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 23–26; A. Makowski: *Słowo o Profesorze Zygmuncie Kowalczyku i jego działalności w Politechnice Warszawskiej*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 45–47; J. Martusewicz: *Profesor Zygmunt Kowalczyk – założyciel i organizator specjalizacji „Geodezja w Budownictwie Podziemnym i Górnictwie" na Wydziale Geodezji i Kartografii Politechniki Warszawskiej*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 13–15; M. Milewski: *Stan badań w zakresie geodezji górniczej zainicjowanych przez Profesora Zygmunta Kowalczyka*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 17–21; Z. Sitek: *Inicjatywy i badania Profesora Zygmunta Kowalczyka w zakresie zastosowań fotogrametrii w górnictwie*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 29–33; B. Skinderowicz: *Wkład Profesora Zygmunta Kowalczyka w rozwój miernictwa górniczego w górnictwie węglowym*, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 35–37; J. Wędzony: *Profesor Zygmunt Kowalczyk jako nauczyciel i organizator*

nauki, „Geodezja i Kartografia" 1987, nr 1, s. 9–11; Z. Niedojadło (red.): *Rys historyczny Wydziału Geodezji Górniczej i Inżynierii*, Kraków 2001, s. 4–6, 34; W. Przybylska-Kapuścińska: *Droga życiowa profesora Zygmunta Kowalczyka*, „Zeszyty Naukowe. Akademia Ekonomiczna w Poznaniu" 2001, z. 15, s. 5–8; J. Pielok: *Zygmunt Kowalczyk (1908–1985)*, [w:] *Sylwetki zmarłych członków Oddziału Krakowskiego Polskiej Akademii Nauk. Polska Akademia Nauk 1952–2002*, Kraków 2002, s. 71–74; Archiwum Nauki PAN i PAU, Kraków, sygn. K III – 92.

Andrzej J. Wójcik

Poprzedni Strona
Następny Strona